

Bokanmälningar

William D Nordhaus: The Swedish Nuclear Dilemma, Energy and the Environment

Resources for the Future, Washington DC, 1997, 167 s, (tidigare utgiven på svenska som *Kärnkraft och miljö – ett svenskt dilemma*, SNS Förlag 1995).

I den folkomröstning som genomfördes 1980 uttryckte en majoritet av Sveriges väljarkår sitt stöd för en avveckling av landets kärnkraft fram till 2010. I början av 1990-talet beslutade den svenska regeringen att delta i de internationella ansträngningarna för att begränsa klimatförändringarna och att reducera 2010 års koldioxidutsläpp till 1990 års nivå. Om inte politikerna ändrar inställning, kommer båda dessa beslut att genomföras under de närmaste tolv åren.

Varje enskilt beslut kommer i sig att bli mycket svårt att genomföra, på grund av den svenska energisektorns speciella struktur. Kärnkraften utgör nästan hälften av den totala svenska kraftproduktionen, vilket innebär att en avveckling kommer att kräva mycket stora ansträngningar för att finna alternativ. Den övriga kraftproduktionen utgörs till största delen av vattenkraft, och möjligheterna till utbyggnad är där små. En omstrukturering av kraftsektorn skapar således inget utrymme för en reducering av växthuseffekten till en låg kostnad.

Boken behandlar de ekonomiska, miljömässiga, politiska och till och med mo-

raliska dilemman som en avveckling av kärnkraften innebär för det svenska samhället. För att ge en heltäckande bild, inbegriper författaren också de ekonomiska konsekvenserna av Sveriges anslutning till de världsomfattande ansträngningarna att stabilisera klimatet. De framväxande kraven i detta dubbla energipolitiska program är mycket hårda, kanske alltför hårda för att vara realistiska, och innehåller målsättningar, inför vilka Nordhaus uttrycker visst tvivel.

Kostnaden för att producera kärnkraft är främst en kapitalkostnad, vilket innebär att när ett kärnkraftverk väl anlagts, kommer dess drift att vara lönsam, under nästan alla omständigheter. Om reaktorn stängs i förtid, kommer kostnaden för detta att motsvara den totala kostnaden för att anlägga och driva en ersättningsanläggning under den tid som kärnkraftverket kunde behållits i drift. Klimatpolitiken kräver liknande förtida och kostsamma alternativ, främst inom transportsektorn och värmeproduktionen, på grund av den begränsade fossilbränsleanvändningen inom svensk kraftindustri. Dessa merkostnader beror på ett antal faktorer, och

Nordhaus konstruerar en makroekonomisk modell för Sverige, i vilken ekonomiska och övriga konsekvenser av landets energipolitik kan analyseras.

Resultaten av beräkningarna är avslöjande. Samhällskostnaderna för en kärnkraftsavveckling år 2010 uppgår till 19 miljarder (konstanta 1995 års) dollar, ca 5–6 procent procent av landets beräknade BNP vid denna tidpunkt. Samhällskostnaderna för att minska koldioxidutsläppen år 2010 till 1990 års nivå innebär en reduktion av dessa utsläpp med ca 34 procent från den nivå de skulle ha uppnått utan klimatpolitik. Kostnaderna för en sådan klimatpolitik, 75 miljarder dollar (1995), är avsevärt högre än kostnaden för att avveckla kärnkraften. Denna uppgår till anmärkningsvärda 22 procent av 2010 års BNP. De mest påfallande resultaten framkommer genom en kombination av kärnkraftsavveckling och klimatpolitik. Tillsammans beräknas dessa medföra en kostnad på 111 miljarder dollar (1995) år 2010, d v s en tredjedel av BNP, vilket avsevärt överstiger den totala kostnaden för summan av kostnaderna för de två åtgärderna var för sig.

Detta är dock knappast det hela, eftersom Nordhaus makroekonomiska modell, för enkelhetens skull, förutsätter en smidig och kostnadsfri anpassning till de nya förutsättningarna. I praktiken kommer ekonomin ovillkorligen att drabbas av bestående och kostsamma störningar, vilket framgick av de långdragna ekonomiska problemen i OECD-länderna under oljekrisen i början av 1970-talet. De faktiska kostnaderna kommer sålunda sannolikt att avsevärt överstiga vad som angivits i modellen. Under dessa omständigheter är det helt enkelt otänkbart för politikerna att genomföra båda åtgärderna samtidigt.

För att få perspektiv på de svenska målsättningarna vad gäller kärnkraftspolitiken, granskar Nordhaus sedan riskerna för hälsa och miljö, och även vad gäller mortaliteten, av en fortsatt kärnkraftsproduktion i Sverige och drar slutsatsen att

riskerna verkar vara mindre än vid användning av fossila bränslen. Med detta synsätt framstår beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften som oresonabelt, inte enbart ur ekonomisk ut även ur moralisk synvinkel. De politiska skälen för att avveckla kärnkraften är också långsökta. Svenska folkomröstningar är inte politiskt bindande, de väljare som deltog 1980 är inte representativa för väljarkåren nästan tjuo år senare, och den allmänna opinionen i kärnkraftsfrågan har pendlat fram och tillbaka.

Eftersom det är politiskt omöjligt att genomföra båda dessa energipolitiska mål, kommer en avveckling av kärnkraften ovillkorligen att innebära en ökad användning av fossila bränslen. Förutom att dessa bränslen är betydligt skadligare för miljön än vad kärnkraften är, står en sådan förändring i strid med Sveriges klimatpolitiska målsättningar, och ter sig sålunda avskräckande för den del av väljarkåren som anser klimatet vara den övergripande energipolitiska frågan. Icke desto mindre fortgår kampen för att påbörja en avveckling av kärnkraften.

Boken ger en överskådlig redogörelse för den extrema politiseringen av energifrågan i rika marknadsekonomier. Den visar hur förnuftet ger vika för starka känslor och övertygelser, och för politisk maktkamp, med liten hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna. Det är värdefull läsning eftersom vi sannolikt kommer att få uppleva liknande tendenser i andra rika länder med höga ambitioner vad gäller miljön, som har råd att ta kostnaderna av irrationella beteenden.

MARIAN RADETZKI

Professor i nationalekonomi, Luleå tekniska universitet, chef för forskningsinstitutet SNS Energy, Stockholm